

GOLINRIGA

Brīva un godīga konkurence

Konkurences likuma mērķis

ir aizsargāt, saglabāt un attīstīt brīvu, godīgu un vienlīdzīgu konkurenci visās tautsaimniecības nozarēs sabiedrības interesēs, ierobežojot tirgus koncentrāciju, uzliekot par pienākumu izbeigt konkurenci regulējošajos normatīvajos aktos aizliegtas darbības un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā saucot pie atbildības vainīgās personas.

LR Satversmes tiesa

atzinusi konkurences nozīmi demokrātiskas sabiedrības veidošanā, norādot, ka konkurences veicināšana nodrošina visas sabiedrības labklājību (skat. Satversmes tiesas 06.12.2012. sprieduma lietā Nr.2012-01-01 15.punktu).

LTRK pamatnostādnes

Publiskās pārvaldes dalībai komercdarbībā

Lai sasniegtu ekonomikas izrāvienu, viens no priekšnosacījumiem ir radīt vidi, kurā publiska persona (PP) iesaistās komercdarbībā tikai un vienīgi izņēmuma kārtā.

Tajos gadījumos, kad PP iesaistās komercdarbībā, ir jāizpildās diviem kritērijiem:

- (a) PP kapitālsabiedrība apsaimnieko valsts interesēm nozīmīgus stratēģiskos aktīvus, nodrošinot to vērtības pieaugumu un tautsaimniecības izaugsmi, vienlaikus nesot atbildību sabiedrības priekšā par to izmantošanu, un/vai
- (b) iesaistoties komercdarbībā tiek novērstas brīvā tirgus nepilnības.

Grozījumi Konkurences likumā:

KP: “28.03.2019. pieņemti grozījumi, kas paredz pienākumu tiešās pārvaldes un pastarpinātās pārvaldes iestādei, kā arī kapitālsabiedrībai, kurā publiskai personai ir izšķiroša ietekme, savā darbībā nodrošināt brīvu un godīgu konkurenci, t.sk., aizliedzot diskriminēt tirgus dalībniekus, tādējādi radot tiem atšķirīgus konkurences apstākļus, radīt priekšrocības kapitālsabiedrībai, kurā publiskai personai ir tieša vai netieša līdzdalība, kā arī veikt darbības, kuru dēļ cits tirgus dalībnieks ir spiests atstāt kādu konkrēto tirgu vai tiek apgrūtināta potenciāla tirgus dalībnieka iekļūšana vai darbība tirgū.

Publisko personu rīcība pretēji konkurences neitralitātes principiem ilgtermiņā var novest, no vienas puses, pie privāto uzņēmumu izstumšanas no tirgus, ieguldījumu un inovāciju kavēšanas, bremzējot esošo uzņēmumu attīstību un jaunu uzņēmumu ienākšanu tirgū, ierobežotām patērētāju izvēles iespējām un nepamatota cenu pieauguma, no otras – pie komercdarbības veikšanā ieguldīto publiskās personas resursu nelietderīgas izmantošanas, kas ir paredzams rezultāts brīvas un godīgas konkurences neesamībai.”

Publiskas personas iesaistīšanās komercdarbībā

2020. gadā vairumam valsts iestāžu un pašvaldību jāveic izvērtējums (saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.p.), vai to iesaistīšanās komercdarbībā caur tām piederošām kapitālsabiedrībām ir juridiski un ekonomiski pamatota.

Izvērtējums paredz nepieciešamību pēc PKC un KP atzinuma, kā arī konsultēšanos ar NVO un uzņēmējiem.

Savu viedokli revīziju ietvaros sniedz arī Valsts kontrole.

20.12.2017. «Rīgas mežu» iesaiste biznesā - nepamatota un konkurenci kropļojoša

17.09.2020. Talsu kapitālsabiedrības neprofesionālas pārvaldības dēļ bez iespējām attīstīties

Konkurences padomes palīgrīki

- Konkurences neitralitātes izvērtēšanas vadlīnijas
- Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā un tās izvērtēšana

skat. LPS viedokli:

“[..] nedrīkst konkurenci piesaukt ar domu, lai privatizētu un pārņemtu labi strādājošas pašvaldību kapitālsabiedrības.”

LPS uzņēmējdarbības tīkla sanāksmes dalībnieki mēģināja izveidot **savu “universālo” metodi**, lai vērtēšanā iegūtu atbildes uz četriem jautājumiem:

- 1) vai tiek novērsta tirgus nepilnība, skatot to konkrētā pakalpojuma reģionā;
- 2) vai varam garantēt, ka pakalpojumi vai radītās stratēģiskās preces konkrētā administratīvajā teritorijā, iznomājot/atsavinot tās privātajam, dzīvos ilgi, vai mums ir garantija par šā privātā uzņēmēja biznesa plāna ilgtspēju, vai nevar veidoties situācija, kad privātais savas peļņas vārdā var arī atteikties no pakalpojuma sniegšanas;
- 3) vai tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai, vai pastāv iespēja attīstīt arī papildu darbības un tādā veidā radīt papildu pievienoto vērtību, vai šajā jomā darbojas arī citi uzņēmēji un varam runāt par alternatīvām;
- 4) vai, novērtējot konkrētās preces/pakalpojumus, varam runāt par vertikālo integritāti, kas nozīmē, ka viens pamata pakalpojums rada iespēju attīstīt otru (piemērs - Getliņu poligona blakusprodukts ir siltums, ko aizvada uz siltumnīcu un audzē tomātus).

Labais piemērs

03.11.2020 Satiksmes ministrija paziņoja:

2021.gada 1.oktobrī atvērs brīvo tirgu valsts autoceļu ikdienas uzturēšanai.

Valdība apstiprināja grozījumus likumā “Par autoceļiem”, kas paredz brīvā tirgus principa ieviešanu valsts autoceļu ikdienas uzturēšanas darbu veikšanai. Valsts autoceļu uzturēšanas pakalpojumu sniedzēji tiks izvēlēti brīvā konkurencē, veicinot efektīvāku valsts budžeta līdzekļu izlietojumu.

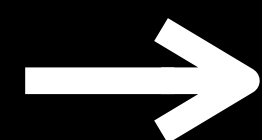
Pašvaldību (divu vai vairāk) kapitālsabiedrības, kurām jāveic līdzdalības izvērtējums 2020.gadā:

SIA "ZAAO"
AS "CATA"
SIA "Atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība "Piejūra""
SIA "VTU Valmiera"
SIA "Liepājas reģiona tūrisma informācijas birojs"
SIA "Vidusdaugavas SPAAO"
SIA "Atkritumu apsaimniekošanas Dienvidlatgales starppašvaldību organizācija"
SIA "RAS - 30"
SIA "Priekules slimnīca"
SIA "ALAAS"
SIA "Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienība"
SIA "Balvu autotransports"
SIA "Tukuma slimnīca"
SIA "Jēkabpils autobusu parks"
SIA "Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca"
SIA "Limbažu slimnīca"
SIA "AP Kaudzītes"
SIA "Ogres rajona slimnīca"
SIA "Rīgas Apriņķa Avīze"
SIA "Gulbenes – Alūksnes bānītis"
SIA "Alūksnes slimnīca"
Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Daugavpils reģionālā slimnīca"
SIA "Liepājas RAS"
SIA "Getliņi EKO"
SIA "Vidzemes slimnīca"

Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas darba kārtībā likumprojekts "Grozījumi Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā", kas paredz **termiņa pagarinājumu (līdz 01.06.2022.)** izvērtējuma veikšanai par pašvaldību līdzdalības saglabāšanu kapitālsabiedrībās, kuras pieder divām vai vairāk pašvaldībām.

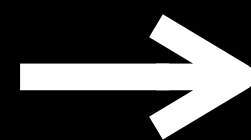
KP neiebilst termiņa pagarinājumam, jo tas paver iespēju, ka pēc 2 gadiem būs kvalitatīvāks izvērtējums. Ja pašlaik formāli izlemj turpināt līdzdalību, tad nākošā vērtēšana ir pēc 5 gadiem.

Izaicinājumi

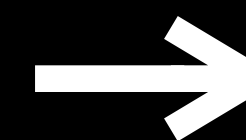

**Pat pēc atzinuma: “Publiskas personas kapitālsabiedrībai
“x” nebūtu jāiesaistās pakalpojumu sniegšanā šajos tirgos”,
publiskas personas lēmums var būt:**

uzsākt/ turpināt līdzdalību kapitālsabiedrībā

**Valsts un pašvaldību neuzdrīkstēšanās
atzīt, ka tās dibinātās
kapitālsabiedrības pastāvēšanai nav
pamata un ekonomiska labuma**

**Administratīvi teritoriālā
reforma**

Īstais brīdis pārnozaru diskusijai

DISKUSIJA/ KONFERENCE/ MEDIJU PASĀKUMS, aptverot vairāku nozaru problēmjaudātājumus:

- negodīga konkurence;
- nepamatoti konkurences ierobežojumi;
- in-house iepirkumi;
- publisko iepirkumu efektivitāte/ līgumu izpildes kontrole

+ SKDS aptaujas prezentācija

Diskusijas dalībnieki:

- LTRK
- Saeimas komisiju pārstāvji
- Konkurences padome
- Valsts kontrole
- Iepirkumu uzraudzības birojs
- nozaru ministrijas (valsts kapitālsabiedrību kapitāldaļu turētāji)
- pašvaldību pārstāvji
- nozaru asociācijas (piem., DNKA, VADDA, LASUA, LKF u.c.)
- konkurences tiesību eksperti

Diskusijas iespējamais rezultāts:

Priekšlikumi grozījumiem Konkurences likumā, Valsts pārvaldes iekārtas likumā u.c. n.a., cita starpā paredzot piespiedu mehānismu publiskās personas līdzdalības kapitālsabiedrībā izbeigšanai, ja publiskā persona neņem vērā kompetento institūciju atzinumus par konkurences kropļošanu

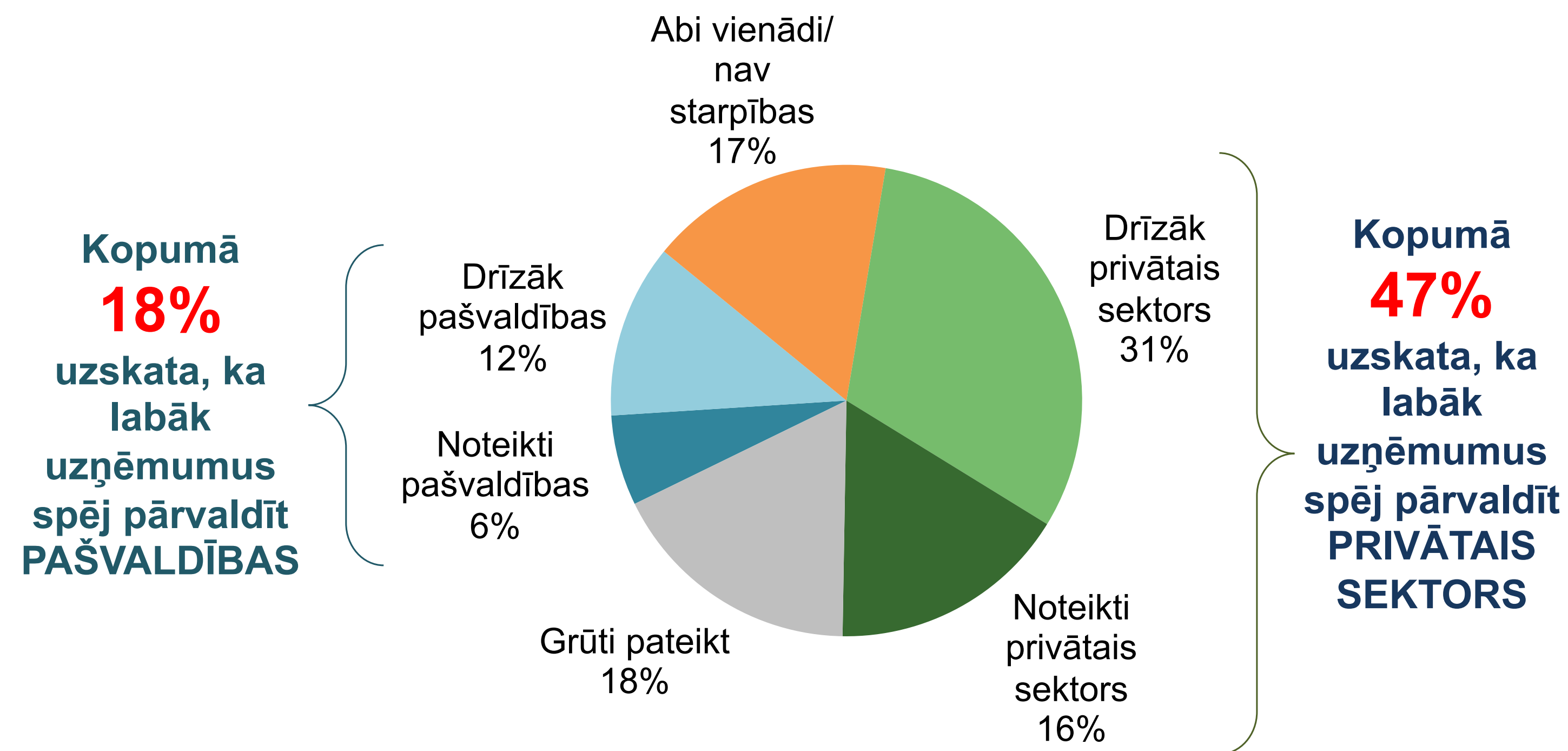
Sabiedrības viedoklis

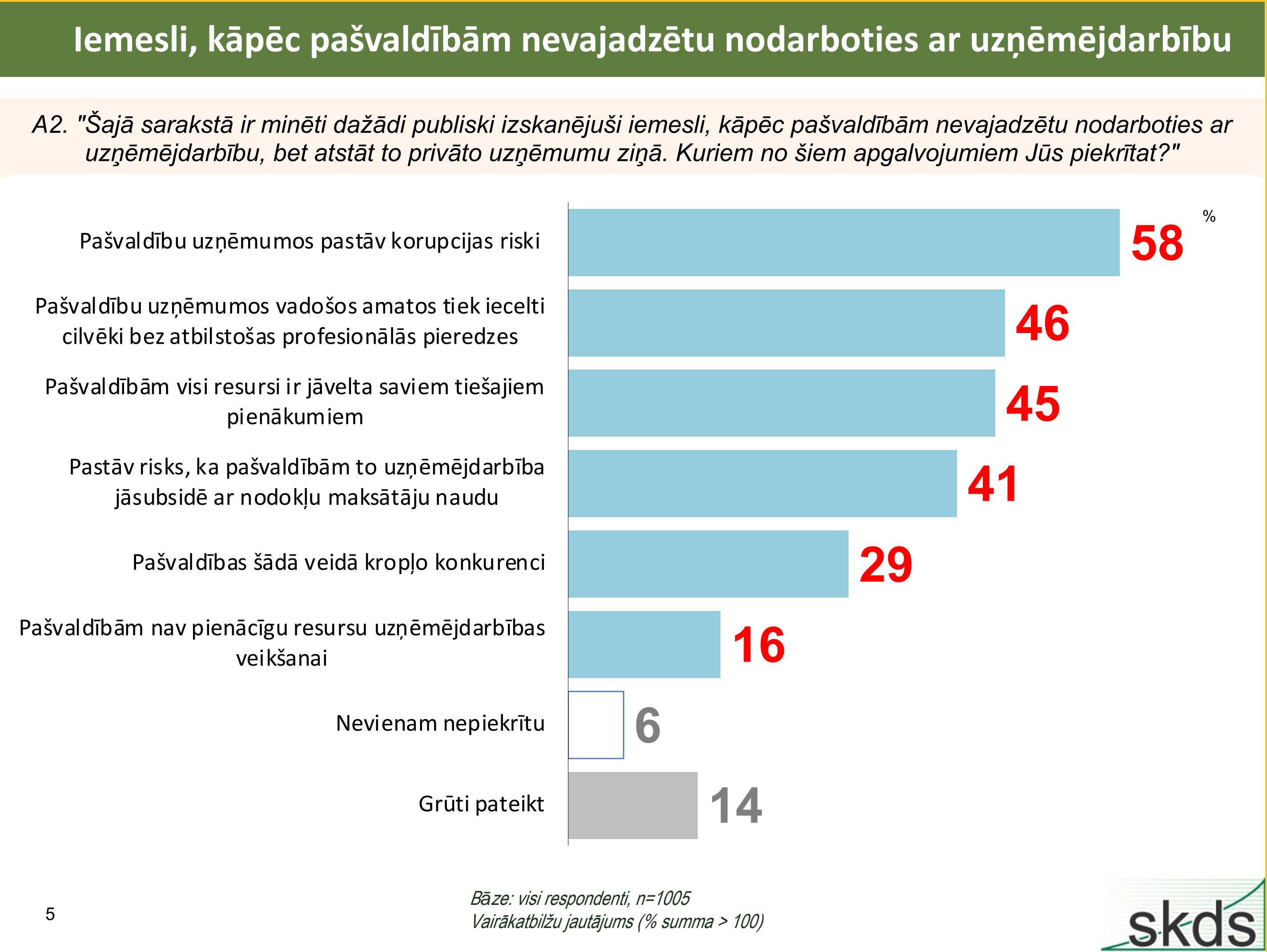

SKDS 2017. gada un 2020. gada aptaujas

Labākais uzņēmumu pārvaldītājs

"Sabiedrībā valda dažādi viedokļi par to, kurš Latvijā spēj labāk pārvaldīt uzņēmumus - pašvaldības vai privātais sektors. Kā domājat Jūs: kurš, Jūsuprāt, spēj labāk pārvaldīt uzņēmumus - pašvaldības vai privātais sektors?"

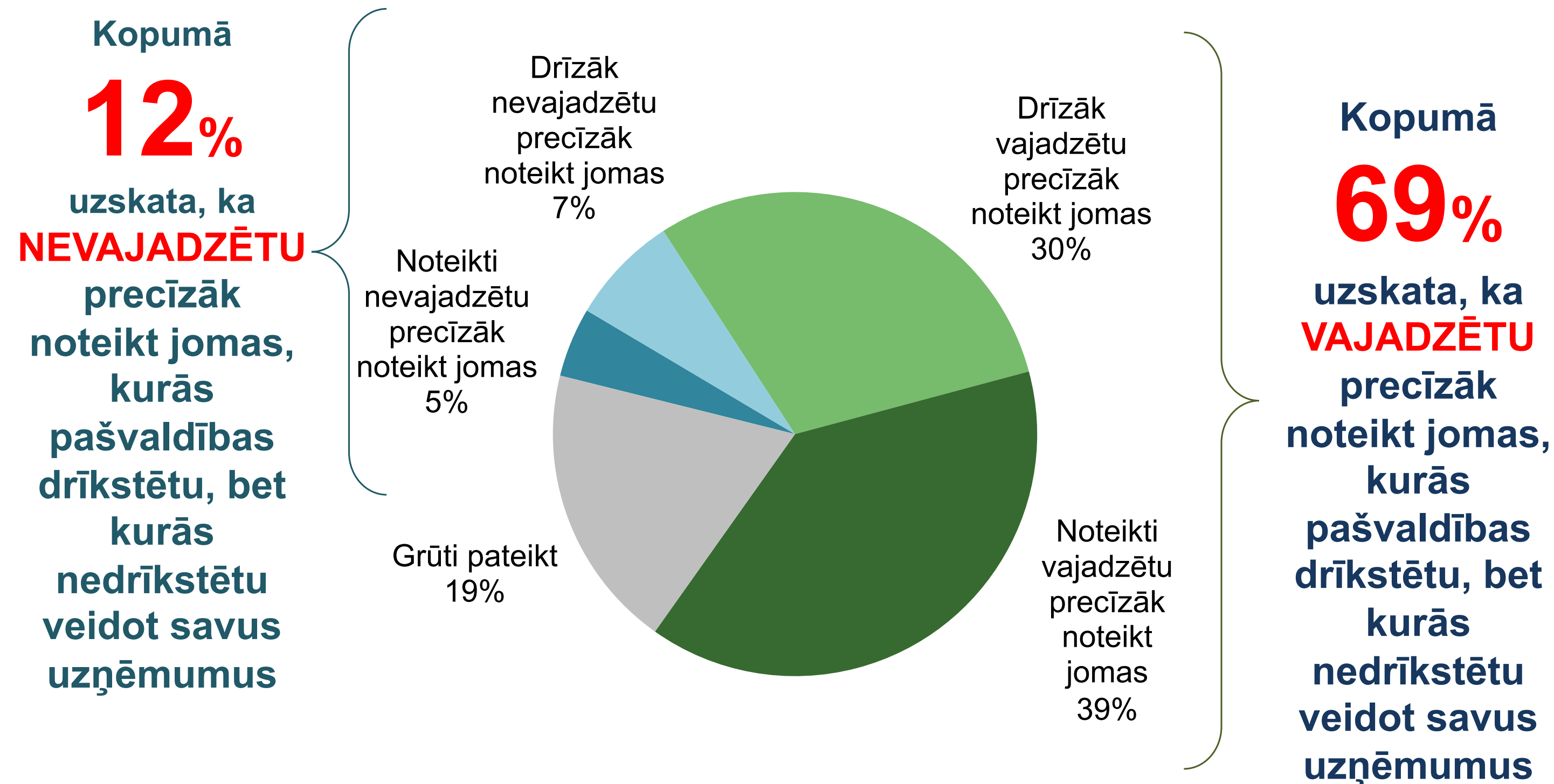

2017.gada aptauja

Nepieciešamība noteikt jomas, kurās pašvaldības var veidot uzņēmumus

"Vai, Jūsaprāt, normatīvajos aktos būtu nepieciešams precīzāk noteikt jomas (biznesa sektorus), kurās pašvaldības drīkstētu, bet kurās nedrīkstētu veidot savus uzņēmumus?"

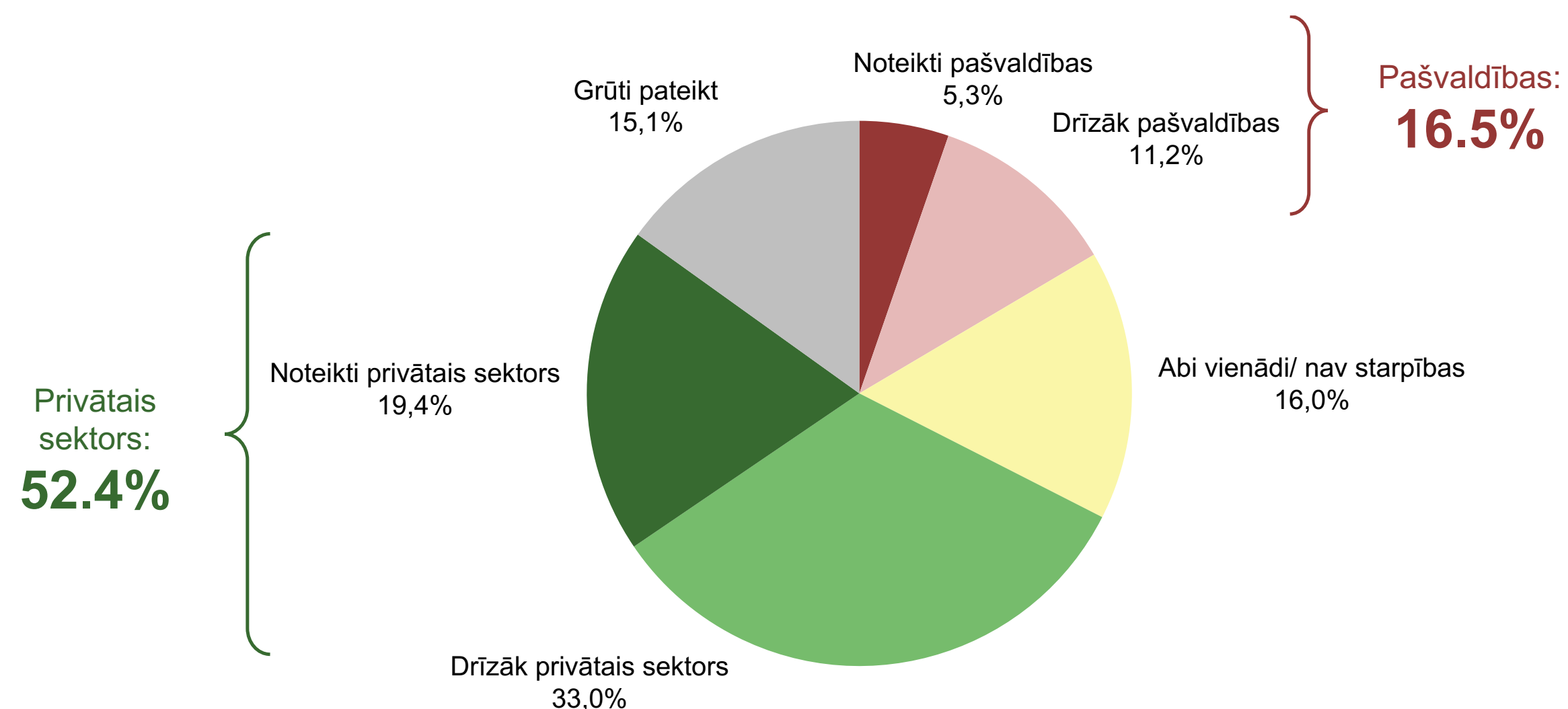

2020.gada aptauja

1.1. Labākais uzņēmumu pārvaldītājs

A1. "Sabiedrībā valda dažādi viedokļi par to, kurš Latvijā spēj labāk pārvaldīt uzņēmumus - pašvaldības vai privātais sektors. Kā domājat Jūs: kurš, Jūsuprāt, spēj labāk pārvaldīt uzņēmumus - pašvaldības vai privātais sektors?"

Atbilžu sadalījums
visu respondentu
grupā

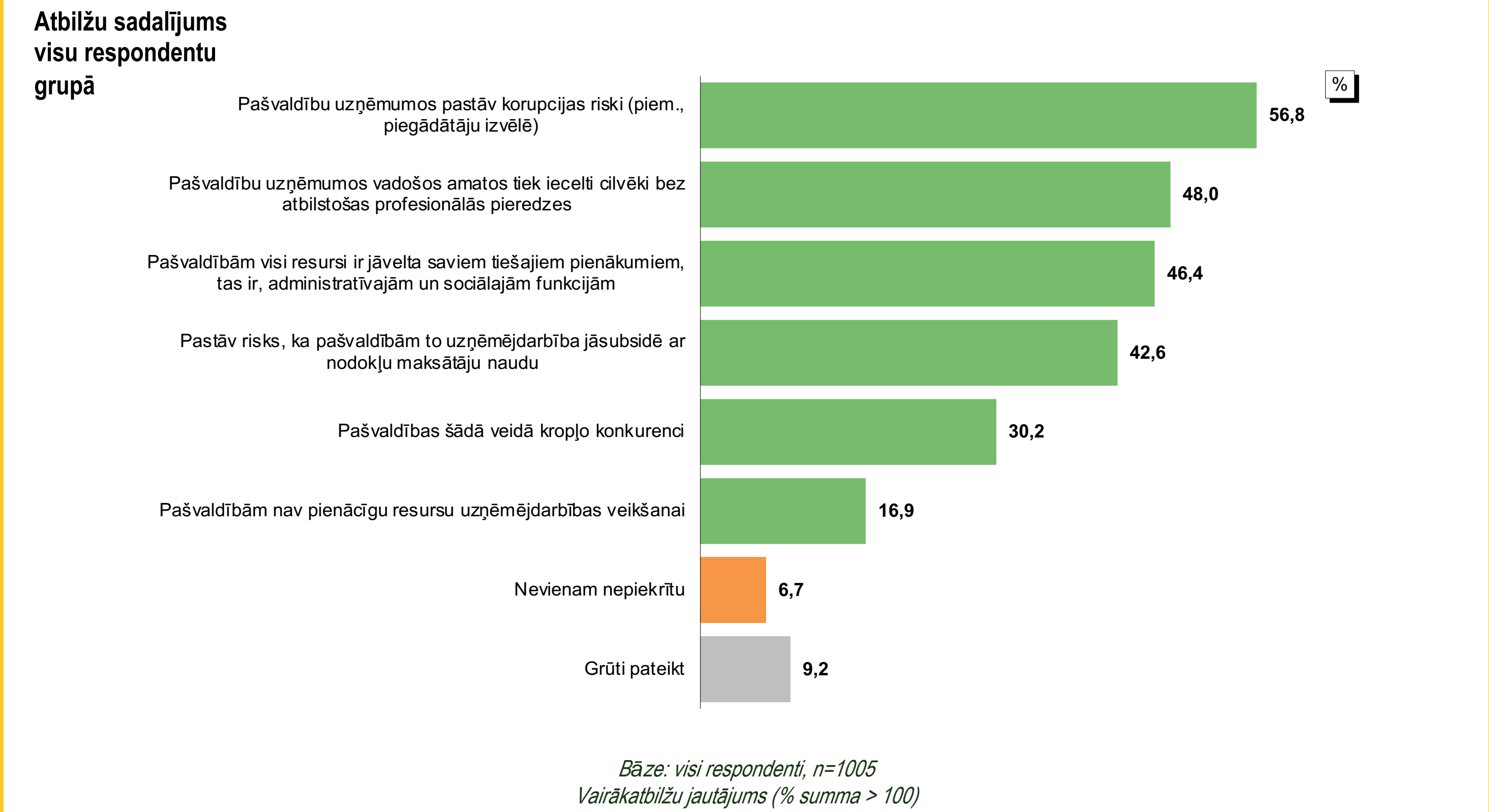

Bāze: visi respondenti, n=1005

2020.gada aptauja

1.2. Iemesli, kāpēc pašvaldībām nevajadzētu nodarboties ar uzņēmējdarbību

A2. "Šajā sarakstā ir minēti dažādi publiski izskanējuši iemesli, kāpēc pašvaldībām nevajadzētu nodarboties ar uzņēmējdarbību, bet atstāt to privāto uzņēmumu ziņā. Kuriem no šiem apgalvojumiem Jūs piekrītat?"

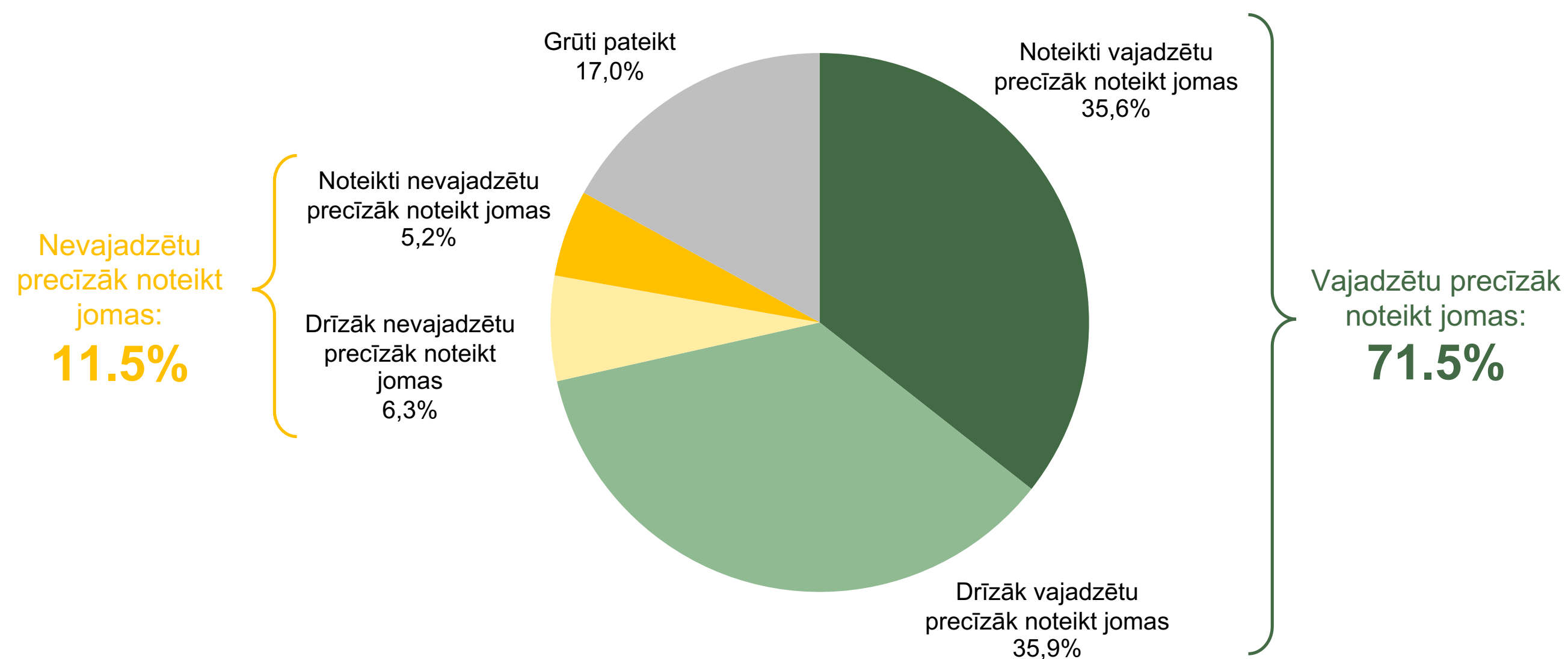

2020.gada aptauja

1.4. Nepieciešamība noteikt jomas, kurās pašvaldības var veidot uzņēmumus

A4. "Vai, Jūsaprāt, normatīvajos aktos būtu nepieciešams precīzāk noteikt jomas (biznesa sektorus), kurās pašvaldības drīkstētu, bet kurās nedrīkstētu veidot savus uzņēmumus?"

Atbilžu sadalījums
visu respondentu
grupā

Bāze: visi respondenti, n=1005

2017. un 2020.gada aptauju rezultātu salīdzinājums

- Audzis (par 5,4%) to iedzīvotāju skaits (52,4%), kuri uzskata, ka labāk uzņēmumus spēj pārvaldīt privātais sektors.
- Iemeslu, kādēļ pašvaldībām nevajadzētu nodarboties ar uzņēmējdarbību, prioritārā secība nav mainījusies. Samazinājies to iedzīvotāju skaits (no 14% uz 9.2%), kuriem ir grūti pateikt iemeslu.
- Palielinājies to iedzīvotāju skaits (no 69% uz 71.5%), kuri uzskata, ka vajadzētu precīzāk noteikt jomas (biznesa sektorus), kurās pašvaldības drīkstētu veidot savus uzņēmumus.

Sabiedrības informēšana

Iedzīvotāji jāinformē par ieguvumiem, ko var nodrošināt brīva un godīga konkurence, kā arī par iespējamajiem draudiem un jau pastāvošiem apstākļiem, tirgum esot slēgtam

PROGRESSIVE PR